

Rechtspraak

Maakt samen leven mogelijk

GRATIS
NEEM MEE

Rechter helpt bij schulden

DORIEN WILLEMSE LOST
GRONDCONFLICTEN OP

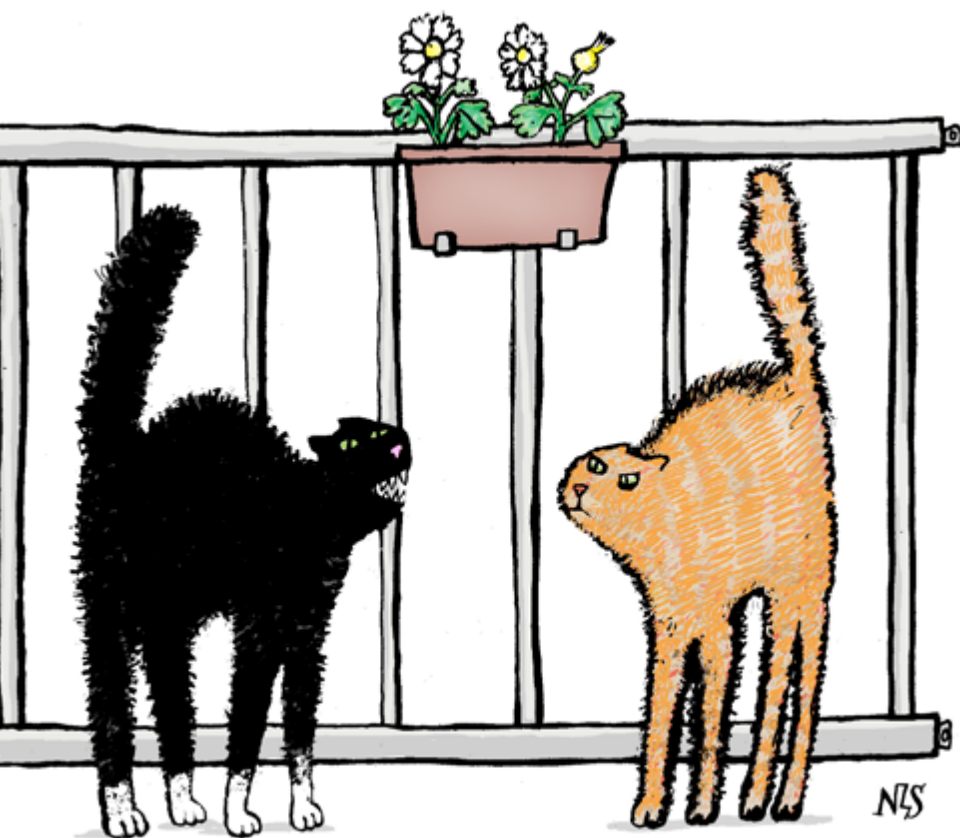
NANCY VAN SPRONSSEN: 'ZO'N
HUISZOEKING STEM T VAAK TRIEST'

SIENEKE BOEKHOUDT OORDEELDE
OVER GRUWELIJK KINDERMISBRUIK

Inhoud

'Kat Jellow ziet haar dakterras als zijn territorium'

Redactioneel

Het is hét probleem van deze tijd: schulden die zo uit de hand lopen dat mensen er niet meer uitkomen. Dat leidt tot talloze rechtszaken, maar lossen die echt iets op? Niet voor de mensen die zwaar in het rood staan. Rechters vinden dat zij veel beter geholpen moeten worden en zoeken daarvoor samenwerking met anderen. Lees erover in dit blad. Nog zo'n hedendaags verschijnsel, cybercrime, rukt steeds meer op. En terwijl de meesten van ons maar net weten hoe WhatsApp en Instagram werken, moeten rechters een idee hebben van hoe het er onder de motorkap aan toegaat. Daarvoor hebben zij zelf een kenniscentrum opgericht. Levenslange gevangenisstraf is al anderhalve eeuw oud, maar wel in een nieuw jasje gestoken. Het Adviescollege Levenslanggestraften onderzoekt na 25 jaar of een gevangene langzamerhand aan zijn terugkeer kan gaan werken. Hoe beoordeel je zo iets, en wat doet de minister met de adviezen? Voorzitter Rieke Samson legt het uit. Lees ook over de pachtkamer van het gerechtshof in Arnhem, waar Dorien Willemse oordeelt over een grondconflict tussen een baron en een landbouwer. Ga met rechter-commissaris Nancy van Spronsen mee op huiszoeking. En mis de indrukwekkende terugblik van Sieneke Boekhoudt niet op de Amsterdamse zedenzaak. Crèchemedewerker Robert M. had tientallen heel kleine kinderen misbruikt. Hoe houd je als rechter in zulke zaken het hoofd koel?

Pauline van der Mije
hoofdredacteur

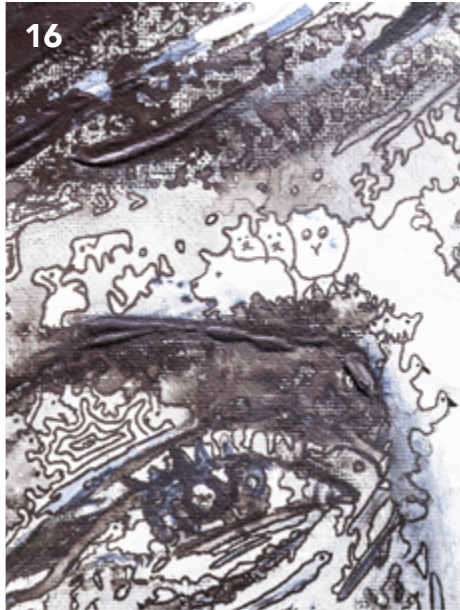

COLOFON Rechtspraak nummer 1, juli 2019 (zevende jaargang). Rechtspraak is een uitgave van de Raad voor de rechtspraak. Het magazine wordt verzonden aan relaties van de Rechtspraak en is gratis op te halen bij de gerechten en het Juridisch Loket. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud. Aan de in Rechtspraak vermelde informatie kunnen geen rechten worden ontleend. Artikelen geven niet per se de mening van de Rechtspraak weer. Overname van artikelen is met bronvermelding toegestaan. **Hoofdredacteur:** Pauline van der Mije **Redactie:** Rien Aarts, Simone Alderliesten (beeldredactie), Florine Boeding, Patrick van der Mee **Aan dit nummer werkten mee:** Martijn Delaere, Peter Drent, Jackeliene Geeve, Aad Goudappel, Niels de Hoog, Arie Kievit, Bas Kijzers, Serge Ligtenberg, Richard Mooyman **Contact met de redactie:** redactie@rechtspraak.nl **Redactie-adres:** Kneuterdijk 1, Den Haag **Postadres:** Postbus 90613, 2509 LP Den Haag **Abonnementenadministratie:** Adreswijziging of opzegging? Stuur de adresdrager naar het retouradres en geef hierop de verandering aan. Aanmelden voor een individueel abonnement kan via abonnement@rechtspraak.nl. Gemotiveerd meer exemplaren aanvragen is ook mogelijk. **Vormconcept en realisatie:** Gloedcommunicatie, Nijmegen **Druk:** Xerox/OBT, Den Haag

14

16

23

18

26

04

NIEUWS

Kort

06

INTUSSEN OP SOCIAL MEDIA

Op zoek naar een nieuwe toga

07

SCHULDEN ANDERS AANGEPAKT

Jouw schuld, mijn zaak

11

DIE ZAAK VERGEET IK NOOIT

Sieneke Boekhoudt over de zaak Robert M.

12

OP DE ROL

'Nog één keer en u gaat eruit. Begrepen?'

14

COLUMN

Zet je in voor de rechtsstaat

15

BESTE RECHTSPRAAK

Antwoord op lezersvragen

16

IN BEELD

Allemaal beestjes

18

INTERVIEW

Rieke Samson van het Adviescollege Levenslang

21

WABLIEF?

Wat is een requisitoir?

22

PUZZEL

Woordzoeker

23

DE WERKDAG VAN

Nancy van Spronssen, rechter-commissaris in Middelburg

26

HOE ZIT DAT?

Cybercrime

28

BIJZONDERE RECHTER

Dorien Willemse, rechter in de landbouw

Kort

Nieuwe lichting Rechtspraak Reporters gestart

De vierde lichting Rechtspraak Reporters raast vanaf mei door de rechtbanken, om via blogs en vlogs aan andere jongeren te laten zien hoe het er echt aan toegaat in de wereld van het recht.

De reporters zijn jongeren van 17 tot 27 jaar die een jaar lang rondneuzen in de gerechtsgebouwen, naar rechtszaken en andere bijeenkomsten gaan en met allerlei mensen praten. Daarvan doen ze verslag op Instagram en Facebook. Veel reporters vinden dat zo leuk dat ze niet van ophouden weten; van de vorige lichting gaan er zeven dit jaar door, aangevuld door drie nieuwe reporters. Zou jij dat ook wel willen? Mail dan je motivatie naar rechtspraakreporter@rechtspraak.nl.

Heb geen tijd voor zo'n vaste klus of ben je meer van de verdieping, dan is de essaywedstrijd voor studenten

misschien wel iets voor jou. Het thema is dit jaar 'Rechtspraak zonder obstakels'. Een rechter krijg je niet zomaar te spreken, daarvoor gelden allerlei formele regels. Zijn die drempels nuttig of kunnen ze eigenlijk wel weg? Hoe denk jij daarover?

Wie uiterlijk 25 augustus een essay van maximaal 2000 woorden instuurt, kan 750 euro winnen. Het winnende stuk wordt gepubliceerd op rechtspraak.nl en... het staat goed op je cv. Dus doe mee! Alle informatie vind je op de website van de rechtbank Gelderland.

derechtspraakreporters.nl

Rechter beslist steeds vaker over gedwongen opname

De rechter wordt steeds vaker gevraagd te beslissen over gedwongen opname van mensen die een gevaar vormen voor zichzelf of hun omgeving. Vorig jaar oordeelde de rechter ruim 27 duizend keer over dit soort 'bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen' (BOPZ). Dat is een toename van maar liefst 66 procent ten opzichte van 2008. Toen kwam dit 16.313 keer voor. Sindsdien stijgt het aantal BOPZ-zaken elk jaar.

Gevaar

Iemand die door een geestelijke stoornis een gevaar vormt voor zichzelf of voor zijn omgeving, kan onder bepaalde voorwaarden gedwongen worden opgenomen in een psychiatrisch ziekenhuis. In de Wet BOPZ staat hoe dit moet gebeuren. De rechter beslist of een gedwongen opname gerechtvaardigd is. Meestal vraagt een officier van justitie de rechter om toestemming voor een dwangopname, maar in noodsituaties kan de burgemeester een zogenoemde inbewaringstelling (ibs) gelasten. Vervolgens moet de rechter binnen drie dagen beslissen of de ibs moet worden verlengd en de persoon in kwestie opgenomen blijft.

Rechtspraak wil positie mediation versterken

De Rechtspraak gaat verder met het inzetten van mediation in rechtszaken. Rechter willen met hun beslissingen bijdragen aan het oplossen van conflicten. Dus als het kans van slagen heeft, zullen zij mensen stimuleren om met elkaar in gesprek te gaan en te proberen tot overeenstemming te komen, al is het maar op onderdelen van hun conflict. Volgens het jaarverslag van de Rechtspraak zijn vorig jaar 3.686 rechtszaken naar de mediator verwezen, waarvan 1.472 strafzaken.

RECHTSPRAAK STIMULEERT DIALOOG TUSSEN DE PARTIJEN

De Rechtspraak gaat verder met het versterken van de positie van mediation

80 procent van mediation in strafzaken is succesvol

Mediation blijft belangrijk middel om echtscheidingsprocedures te de-escaleren

Rechtbank experimenteert met speciale zittingen voor wanbetalers zorgpremie

De rechtbank Midden-Nederland experimenteert sinds enkele maanden met speciale zittingen voor mensen die een betalingsachterstand hebben bij hun zorgverzekeraar. Hierbij is ook de schuldhulpverlening van de gemeente aanwezig en later sluit de zorgverzekeraar zich aan. Door de handen ineen te slaan wordt geprobeerd snel duidelijkheid te geven en mensen met problematische schulden verder te helpen.

Rechters maken zich zorgen over een grote groep Nederlanders die met problematische schulden kampt en daardoor telkens weer in juridische procedures verwickeld raakt. Achter een niet betaalde zorgverzekeringsspremie gaat vaak een woud van moeilijkheden

schuil, zoals andere schulden en persoonlijke problemen. Alleen een juridisch oordeel van de rechter lost de problemen meestal niet op, maar kan ze wel verergeren. Bijvoorbeeld omdat de gang naar de rechter hoge kosten met zich meebrengt. Reden voor de rechtbank in Utrecht om te experimenteren met de speciale zittingen, die tot enthousiaste reacties leiden bij alle betrokkenen.

Nieuwe werkwijzen

Ook bij andere rechtbanken worden nieuwe werkwijzen uitgeprobeerd om mensen met schulden beter en sneller op weg te helpen. Veel mensen krijgen helemaal geen hulp, anderen krijgen een bewindvoerder, maar zijn soms onnodig lang de zeggenschap over hun financiën kwijt. De weg naar een definitieve oplossing van de schuld is heel moeilijk

te vinden. Rechtbanken streven daarom naar betere voorlichting en naar goede afstemming met gemeenten, die ook een belangrijke functie hebben bij het helpen van mensen met schulden. Schuldeisers worden uitgenodigd om een betalingsregeling te treffen, rechters behandelen zo mogelijk verschillende schulden tegelijk en doen snel uitspraak, zodat mensen er daarna vanaf zijn.

Pagina 7: Rechters gaan schulden te lijf

Op de Facebookpagina van de Rechtspraak (facebook.com/Rechtspraak) vind je nieuws, achtergronden en uitleg, maar ook posts over gekke en bijzondere dingen die in de rechtbanken gebeuren. En regelmatig een blogje van een rechter, griffier of bode.

 facebook.com/Rechtspraak

Rechtters dragen een toga, maar die slijt op den duur. Lees dit blogje van de Limburgse rechter Frank Geisel.

Mijn toga was hoognodig aan vervanging toe. Dat vond de togamaker ook toen hij de foto's zag die ik had gemaald. 'Hij ziet er erg versleten uit', schreef hij terug. Niet zo gek. Hij was vijftien jaar lang meerdere malen per week gebruikt en dan gaat er wel eens een steekje loszitten.

De kleermaker begon er niet meer aan en zo kwam het dat ik op een goede ochtend naar de togamaker in Amsterdam toog. Over de kleur hoefde ik mij het hoofd niet te breken. De toga is gemaakt van een doffe zwart stof met banen en mouwomslagen van zwarte zijde, dat staat nauwkeurig beschreven in het Kostuum- en tituluurbesluit rechterlijke organisatie. Dat betekent niet dat er niets meer te kiezen viel.

Zoals wel vaker in het leven zit de echte schoonheid van binnen. Wilde ik een saaie grijze voering of toch liever dat kleurrijk bloemetjesmotief? Met of zonder naam erin geborduurd? 'Dat is aan u mijnheer, net als de kleur van het garen trouwens.' Een handig brillenzakje aan de binnenzijde? Geen enkel probleem. Niets leek te gek. Beslissingen nemen is mijn vak, maar deze keuzes vielen mij niet licht. Vorige week was het dan eindelijk zo ver. De postbode overhandigde mij een pakketje. Een prachtige zwartglanzende toga zat erin, voorzien van een mooie glimmende blauwgrijze voering met in gouden letters mijn naam erop geborduurd. En een smetteloos witte bef, die kreeg ik er gratis bij.

Denk je erover om zelf ooit bij de Rechtspraak te gaan werken? Houd dan ons LinkedInaccount in de gaten (nl.linkedin.com/company/de-rechtspraak).

Ben je vooral geïnteresseerd in het laatste rechtspraaknieuws? Volg ons dan op Twitter (RechtspraakNL).

Wie liever eens in de week op de hoogte wordt gehouden, kan zich gratis abonneren op onze wekelijkse nieuwsbrief (nieuwsbriefrechtspraak.nl).

Jouw schuld, mijn zaak

Rechters gaan schulden te lijf >

Rechters maken zich zorgen over een grote groep Nederlanders die zich moeilijk staande houdt in onze ingewikkelde samenleving. Als zij rekeningen niet bijtijds betalen, gaat het snel bergafwaarts. Kleine schulden worden groot doordat er boetes, rente, incasso- en deurwaarderskosten bovenop komen. Hulp is moeilijk te vinden en rechtszaken maken de problemen vaak alleen maar erger. Dat moet anders. Drie rechters vertellen waar de schoen wringt en hoe het beter kan.

TEKST: PAULINE VAN DER MIJE | ILLUSTRATIE: AAD GOUDAPPEL

HANS ZUURMOND

'Schulden hier en nu aanpakken'

Wie naar de Utrechtse kantonrechter moet omdat de zorgverzekeraar geld van hem krijgt, treft daar meteen een schuldhulpverlener van de gemeente. De rechter vraagt intussen de verzekeraar of de verzekerde nog meer rekeningen heeft openstaan. Zo kunnen nieuwe rechtszaken worden voorkomen. 'Alle schulden bij die ene partij hier en nu oplossen, daarin zit de kracht van onze aanpak', zegt kantonrechter Hans Zuurmond.

Moedeloos

Op de rolzitting van de kantonrechter gebeurt meestal niet zoveel. Mensen die een dagvaarding krijgen, kunnen daar mondeling verweer voeren: het bedrag klopt bijvoorbeeld niet of de rekening is al betaald. De eisende partij is er vrijwel nooit. De rechter beslist dan of hij de zaak schriftelijk behandelt of de partijen later bij elkaar roept. Zuurmond ziet op zo'n rolzitting vaak moedeloze mensen, die het overzicht over hun schulden helemaal kwijt zijn en geen idee hebben

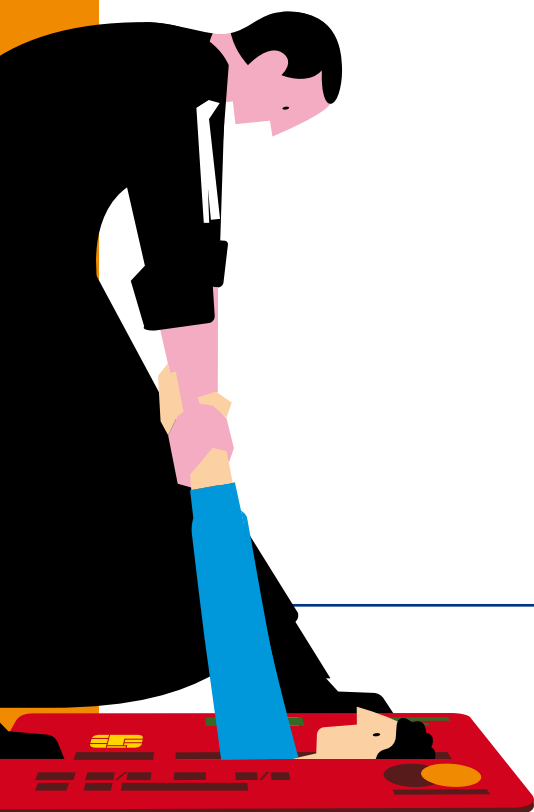
hoe ze die nog moeten aflossen. 'Met een vonnis los je dat niet op, je jaagt die mensen alleen maar meer op kosten. En de volgende rechtszaak komt er vaak alweer aan, omdat bijvoorbeeld ook het eigen risico van het jaar daarvoor nog betaald moet worden. Wij zijn vorig jaar in gesprek gegaan met een grote zorgverzekeraar: kunnen we zulke zaken op een andere manier behandelen? Dat kon. Inmiddels hebben ook andere verzekeraars zich aangesloten.'

Utrechtse aanpak

De Utrechtse rechtbank houdt eens in de maand een speciale zorgverzekeringszitting. 'Als ik vraag hoe het komt dat iemand zijn premie niet heeft betaald, blijkt vaak dat hij zijn baan kwijt is en veel meer schulden heeft. "Misschien is het verstandig dat u eens met iemand van de gemeente praat, u bent hier nu toch", zeg ik dan. We hebben een spreekkamer beschikbaar. Tot nu toe gaat iedereen het gesprek aan.'

Spijkers met koppen

Het doel is dat op de volgende zitting – twee maanden later – spijkers met koppen geslagen kunnen worden. De verzekeraar zet alle schulden op een rijtje, de verzekerde probeert met hulp zijn geldzorgen onder controle te krijgen. Met een beetje geluk treffen ze een regeling. 'Alle partijen zijn tevreden over deze aanpak', zegt Zuurmond. 'Schuldhulpverleners komen in contact met mensen die ze anders niet bereiken. Verzekeraars zijn blij met de efficiënte aanpak, maar

ZIT JE KRAP BIJ KAS? OP
WWW.NIBUD.NL STAAN VEEL TIPS
VOOR HET **VOORKOMEN EN**
OPLOSSEN VAN SCHULDEN.

ook met de gedragsverandering als gevolg van de hulp. Want vaak komen dezelfde mensen steeds opnieuw in de problemen.'

Echt geholpen

Maar het voornaamste is dat mensen echt geholpen worden. Zuurmond vertelt over een student met 330 euro betalingsachterstand. 'Hij bleek meer schulden te hebben. Door een gokverslaving was hij gestopt met zijn studie en had hij geen contact meer met zijn ouders. Hij stond wel open voor hulp en verliet de zaal met iemand van de gemeente. Twee maanden later had hij een uitkering, hij gokte niet meer, ging weer studeren en het contact met zijn vader was hersteld. Nadat er een betalingsregeling was getroffen, kreeg ik een hand, met de mededeling: "U hebt mij de goede kant op gestuurd". We waren er allemaal stil van.'

ERIK VAN UNEN

'We moeten mensen beter informeren'

De Limburgse kantonrechter Erik van Unen merkt dat een dagvaarding mensen de stuipen op het lijf jaagt. 'Ze hebben

geen idee wat een rolzitting is', zegt hij. 'Veel mensen denken dat hun zaak dan wordt behandeld en ze misschien wel meteen uit huis worden gezet, als het om huurschuld gaat. Daar is geen sprake van; de huisbaas is niet eens aanwezig. Als mensen dat wisten, zou dat zoveel schelen. We moeten ze veel beter informeren.'

Onbegrijpelijk

In Van Unens rechtszaal spelen vooral huur- en andere incassozaken. 'Het zijn bijna altijd grote schuldeisers tegenover kleine particulieren. Op de rolzitting kunnen mensen reageren op de dagvaarding. Maar die is opgesteld in onbegrijpelijke taal, een soort napoleontisch Nederlands. Deurwaarders gebruiken letterlijke wetteksten want dan kan er geen fout in sluipen. De rechtbank zou daar eigenlijk een toelichting bij moeten doen waarin staat waar de zaak over gaat en wat iemand kan verwachten.' Helemaal mooi zou zijn als de schuldeiser er ook is en de rechter meteen de zaak kan behandelen, zegt Van Unen. 'In Amsterdam gebeurt dat al, daar komen woningcorporaties naar de rolzitting om met de huurder over een betalingsregeling te praten.'

De mens, niet de zaak

Ook rechters hebben behoefte aan meer informatie: 'Wij weten weinig van de mensen die naar de zitting komen', vindt Van Unen. 'Dat is jammer. Aangezien 20 procent van de bevolking 80 procent van de rechtspraak in beslag neemt, zou het

goed zijn als we overzicht hadden over alle zaken die iemand heeft lopen. Een juridisch dossier waar alles in staat, zoals in een medisch dossier. Want als de huur niet wordt betaald, is er altijd meer aan de hand: een echtscheiding, andere schulden, geen werk. Idealiter behandelen we niet een zaak, maar een mens en zijn problemen.'

Dommer

Hij ziet nog een reden om schulden voortvarend aan te pakken: 'Uit onderzoek blijkt dat je dommer wordt als je schulden hebt. Het legt zo'n beslag op je energie, dat je dingen slechter gaat doen. Daar moet je vanaf. Ik zie mensen blij worden als ik zeg: "Er valt nog best iets te bereiken, kom over drie weken terug en neem alles mee, dan gaan we met de eiser erbij een oplossing zoeken." Negen van de tien keer lukt dat en kan je mensen met een betalingsregeling naar huis sturen. De opluchting is enorm, ook bij de verhuurder. Want die wil helemaal niet ontruimen, dat kost veel geld en gedoe. Hij wil veel liever een regeling.' >

'Idealiter behandelen we niet een zaak, maar een mens en zijn problemen'

KOM JE ER ZELF NIET UIT,
DAN KAN DE **GEMEENTE EEN**
SCHULDHULPVERLENER
TOEWIJZEN.

VOOR **SCHULDSANERING OF EEN**
DWANGAKKOORD MOET JE BIJ
DE RECHTBANK ZIJN.

FEMKE DAMSTEEGT

'Elke week telt als je in de schulden zit'

Mensen met problematische schulden komen vaak niet op de juiste plek terecht. Sommigen zouden hulp van de gemeente moeten krijgen, anderen zijn toe aan schuldsanering door de rechtbank, om daarna met een schone lei verder te kunnen. Maar ze vinden de weg niet. Intussen stapelen de schulden zich op. De rechtbanken Rotterdam en Den Haag onderzoeken hoe dat komt. 'Wat ons betreft gaan mensen veel eerder naar de gemeente voor schuldhulpverlening', zegt rechter Femke Damsteegt. 'Zes maanden later moet duidelijk zijn of ze er zo uitkomen of naar de rechtbank gaan voor een definitieve oplossing.'

Schuldenvrij

Wie weer schuldenvrij door het leven wil gaan, kan met hulp van de gemeente proberen tot een akkoord te komen met de schuldeisers. Ligt een enkele schuldeiser dwars, dan kan de rechter hem dwingen mee te werken via een dwangakkoord. En als het helemaal niet lukt is schuldsanering een mogelijkheid. Je bent dan drie jaar lang gebonden aan allerlei verplichtingen en beperkingen, maar hebt daarna een schone lei. 'Dat klinkt misschien makkelijk maar is het zeker niet', zegt rechter Damsteegt. 'Een bewindvoerder kent je minimaal leefgeld toe en verdeelt de rest over de schuldeisers. Je moet er alles aan doen om zoveel mogelijk af te lossen, waaronder fulltime werken. Anders kan de rechtbank de regeling beëindigen.'

Mensen móeten zich echt aan de regels houden. Soms lukt dat niet. Damsteegt vertelt over een oudere vrouw die enorm haar best deed, maar geen werk vond. 'Toen we haar doorverwezen naar sollicitatiehulp is het uiteindelijk toch gelukt. Maar het komt ook voor dat iemand bijvoorbeeld door een scheiding op straat belandt en aan geen enkele verplichting voldoet. Dan houdt het wel een keer op.'

Steeds minder

Schuldsanering kan voorkomen dat mensen hun leven lang blijven aflossen. Ruim 220.000 mensen hebben daar al een beroep op gedaan, 90 procent met een goede afloop. Maar er zijn steeds minder aanvragen, terwijl de problematische schulden juist toenemen. Bijvoorbeeld doordat mensen niet hebben geleerd om met geld om te gaan. 'En het is zo makkelijk geworden om geld uit te geven dat je niet hebt. In een winkel moet je meteen afrekenen, op internet meestal niet. Daarnaast is de maatschappij erg ingewikkeld geworden,

denk maar aan het toeslagensysteem. En als je de ene week 36 uur werkt en de andere week 20, kan je ineens een schuld hebben aan het UWV of aan de gemeente vanwege teveel betaald uitkeringsgeld.'

Tien jaar wachten

Lang niet iedereen komt in aanmerking voor schuldsanering. 'Als iemand door bijvoorbeeld psychische problemen niet toe is aan zo'n strikt regime, laat ik hem liever niet toe. Dan kan je het na een paar maanden weer proberen, als er stappen in de goede richting zijn gezet. Wij proberen daar op de zitting adviezen voor te geven. Laten we mensen wel toe en gaat het mis, dan wordt de regeling beëindigd en moet je tien jaar wachten op een nieuwe kans.'

'Met een vonnis jaag je die mensen alleen maar meer op kosten'

Aansluiting

De rechtbanken gaan een schuldenfunctionaris aanstellen voor snelle doorverwijzing naar gemeentelijke hulp. Ze willen ook de aansluiting verbeteren, zodat mensen makkelijk kunnen 'opschalen' van schuldhulpverlening naar de rechtbank. 'Daarnaast kijken we of de gemeente na de schuldsanering kan helpen een terugval te voorkomen, bijvoorbeeld met een budgetcoach', zegt Damsteegt.

Hopelijk zal het onderzoek uitwijzen waarom te weinig mensen hun schulden definitief kunnen oplossen. Blijven ze misschien te lang bij een bewindvoerder hangen? Of gaat het mis bij de schuldhulpverlening? 'We willen dat precies weten, om de doorstroming naar de juiste hulp op gang te brengen', zegt Damsteegt. 'Want elke week telt als je in de schulden zit.' •

UIT HET SCHULDENMOERAS

Rechtshandelingen in het hele land ontwikkelen verschillende initiatieven om mensen uit het schuldenmoeras te trekken. Samenwerking is daarbij het sleutelwoord. Bijvoorbeeld met de gemeente: schuldhulpverleners komen in de rechtszaal zitten of de rechtbank stelt een schuldenfunctionaris aan die de weg wijst naar hulp. Schuldeisers die normaal gesproken een schriftelijk vonnis afwachten, worden uitgenodigd om naar de rechtbank te komen en een betalingsregeling te treffen. Ook behandelen rechters waar mogelijk verschillende schulden tegelijk, om mensen zo snel mogelijk uit de rode cijfers te helpen.

SOMMIGE ZAKEN ZIJN ZO AANGRIJPEND DAT ZE EEN **BLIJVENDE INDRUK OP RECHTERS** MAKEN

Strafrechter Sieneke Boekhoudt veroordeelde kindermisbruiker Robert M.

'De ouders voelden zich enorm schuldig'

Een zaak die mij altijd bij zal blijven is die tegen Robert M., die tientallen kinderen misbruikte en daar beelden van verspreidde. Verdachten met kinderporno op de computer komen vaker voor de rechter, maar de makers van die films en foto's worden zelden opgespoord. Dat was al bijzonder. Daarnaast ging het om heel veel jonge slachtoffertjes, die nog niet konden praten. M. kwam met de kinderen in contact door zijn werk op een crèche en als oppas aan huis. Geraffineerd won hij het vertrouwen van de ouders, wat het voor hen extra traumatisch heeft gemaakt.

We hebben de ouders apart gehoord, ze wilden niet met de anderen geconfronteerd worden. Die gesprekken waren heel aangrijpend. Zij voelden zich enorm schuldig. Ze hadden het gevoel gefaald te hebben in hun belangrijkste taak: het beschermen van hun kind. En ze hadden veel vragen. Moesten zij hun kind later vertellen over het misbruik of juist niet? Welke invloed zou dit in de toekomst hebben? Die onzekerheid vreet aan je. Deskundigen konden geen duidelijkheid geven; er is weinig over bekend.

Dat ik samenwerkte met twee ervaren rechters, sterkte me. Ervaring maakt niet hard, maar het leert je wel de gruwelijke details van je af te zetten. We hielden elkaar goed in de gaten. Zeker op de dag dat we

het bewijsmateriaal bekeken. Het Openbaar Ministerie liet een compilatie van de filmpjes zien. De verdachte was daar niet bij – stel je voor dat hij het nog leuk zou vinden ook – maar zijn advocaten wel. Die zag ik af en toe wegstaren als het te heftig werd. Ik dwong mezelf om te blijven kijken. De rechtbank had psychologische begeleiding voor ons geregeld, heel uitzonderlijk.

Net als bij andere verdachten voelde ik toch ook mededogen. Dat is nodig om objectief te blijven. Als rechter mag je je niet laten meeslepen door emoties. Je moet er zijn voor de slachtoffers, maar ook voor de verdachte. Hij heeft recht op een eerlijk proces, welke gruweldaden hij ook op zijn geweten heeft. Natuurlijk lieten we onze emoties af en toe gaan in de raadkamer, wij blijven ook mensen. Maar daarna gingen we door met onze taak: een juridisch oordeel vormen. Door de enorme media-aandacht lagen we onder een vergrootglas.

De verdachte vond zelf trouwens niet dat hij een eerlijk proces kreeg. Toen bleek dat wij geen geloof hechtten aan zijn spijt, gooide hij een bekertje water naar de voorzitter. We hebben M. veroordeeld tot 18 jaar celstraf en tbs met dwangverpleging. Hoewel hij verminderd toerekeningsvatbaar was, woog de berekenende manier waarop hij te werk was gegaan zwaar mee.

'Moeten zij hun kind later vertellen over het misbruik of niet?'

'Nog één keer en u gaat eruit. Begrepen?'

Martijn Delaere reist het land door om verslag te doen van alledaagse rechtszaken. Bij de voorzieningenrechter in Amsterdam staan twee buurvrouwen tegenover elkaar vanwege een kater, die soms bij de één en dan weer bij de ander wil zijn.

TEKST: MARTIJN DELAERE | ILLUSTRATIE: NIELS DE HOOG

Twee buurvrouwen uit het Amsterdamse IJburg liggen met elkaar overhoop. Inzet van de trammelant: Jellow. De zwarte kater met witte sokjes van buurvrouw 1 heeft namelijk de onhebbelijke gewoonte om bij buurvrouw 2 binnen te sluipen en de aldaar levende kater te terroriseren. Als dank voor het verpozen gebruikt Jellow het dakterras van buurvrouw 2 als kattenbak. Zij heeft daar schoon genoeg van en spande een kort geding aan, waarop buurvrouw 1 gauw een schutting aanbracht tussen de dakterrassen. De verhoudingen waren inmiddels tot het vriespunt gedaald. Als de provisorisch aangebrachte schutting niet bestand blijkt tegen harde wind en Jellow weer op avontuur gaat, is de maat vol. Buurvrouw 2 stapt opnieuw naar de rechter. Elke keer als Jellow bij haar op bezoek komt, zou buurvrouw 1 haar honderd euro moeten betalen.

Slimmerik

'Het is geen wereldzaak, maar vervelend is het wel', zegt voorzieningenrechter Floris Bakels. De voormalige vicepresident van de Hoge Raad is naar Amsterdam verhuisd om de laatste jaren voor zijn pensioen 'aan de basis van de rechtspraak' te werken. De buurvrouwen laten hem op hun mobiele telefoons de stand van zaken op de IJburgse dakterrassen

zien. 'Ah, de kat zit aan de verkeerde kant. Hij is een slimmerik', constateert rechter Bakels. Zijn inzet is duidelijk: hou het een beetje gemoedelijk, want voor je het weet slaat de vlam in de pan.

Zielig

Jellow (2016) kan er niets aan doen, betoogt buurvrouw 1: 'Mijn buurvrouw heeft hem zelf zo gemaakt. Twee jaar geleden zag ik opeens lege kattenvoerbakjes op het terras. Zij had Jellow ongevraagd gevoerd. Hij is haar dakterras vervolgens als zijn territorium gaan zien en daar is-ie gaan poepen en piesen. Mijn buurvrouw bleef maar bellen en appen, want dát was niet de bedoeling. Ik werd er wanhopig van. Ik wilde Jellow bijna wegdoen, maar dat vond ik zielig voor mijn dochter. Toen de buurvrouw 's avonds laat vier keer aanbelde, had ik het helemaal gehad.' 'In de dagvaarding staat dat u riep dat ze kon doodvallen en dat ze een kankerhoer was', reageert de rechter. 'Ja dat heb ik gezegd, maar zij begon.' 'Ze spuugde ook naar mij', roept buurvrouw 2 nu tegen de rechter.

Verdrietig

Het wordt er niet gezelliger op in de rechtszaal, maar buurvrouw 1 gaat onverdroten verder: 'De politie en Burenhulp adviseerden mij om een hek tussen de terrassen te zetten.

Maar ineens was Jellow weg; we konden hem nergens vinden. De buurvrouw stelde poeslief voor om te helpen zoeken. We hebben overal flyers opgehangen. Opeens belde ze hysterisch op: "Ik heb Jellow gevonden!". Ik was superblij, maar mijn vermoeden werd bevestigd: zij had hem al die tijd thuis gehad. Huilend pakte ze Jellow uit mijn armen. Hij gaf haar een kopje. "Zie je, hij houdt van mij", zei ze toen.'

Leugens

'Wat een leugens!', roept de zus van buurvrouw 2 luidkeels vanuit de zaal. Nu gaan we het beleven. Voor deze basis van de rechtspraak heeft rechter Bakels dus gekozen. Buurvrouw 2 maant haar zus tot kalmte, maar haar Slavische bloed kolkt. Bakels heeft meer succes: 'Nog één keer en u gaat eruit. Dit kan niet en het gebeurt niet meer. Begrepen?' Dat heeft de zus heeft begrepen. Buurvrouw 1 vertelt dat ze samen met een buurman een hek van planken en kippengaas heeft gemaakt, maar daar trok Jello zich niets van aan. Hij kroop eronderdoor en sprong eroverheen.

'Terwijl de buurvrouw met de politie en de Sociale Dienst belde om leugens over mij te verspreiden.'

Schroeven

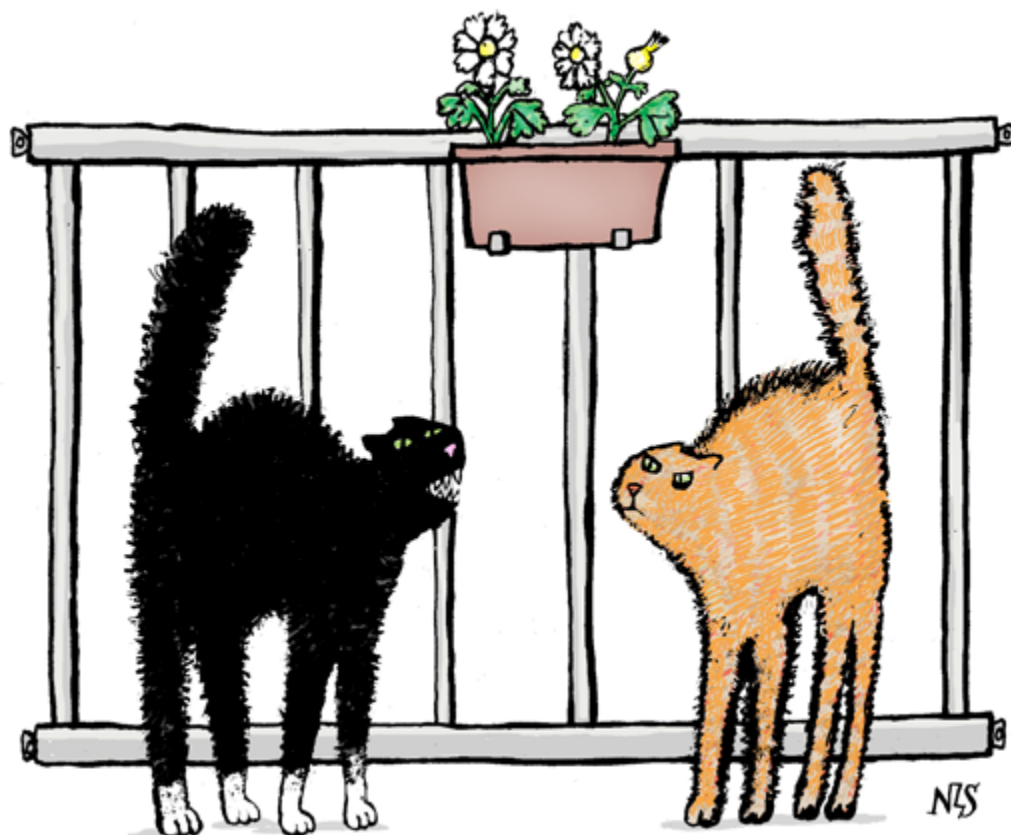
Buurvrouw 2 is op van de zenuwen. 'Ik hou van katten, maar mijn huis is mijn huis en ik wil daar geen vreemde kat hebben', zegt ze. Dat begrijpt rechter Bakels. 'Ik help u graag met dit vervelende probleem, u hoeft niet gestrest te zijn', sust hij. En tegen buurvrouw 1: 'Het lijkt mij dat we ervoor moeten zorgen dat uw kat niet meer bij de buurvrouw komt, want zij wil dat niet. U moet iemand laten komen die met een boor en bouten en schroeven aan de gang gaat. Dat kost misschien 200 euro,

maar dat moet dan maar. Er moet een solide hek komen. Ik zeg er gratis bij dat u niet over elkaar moet klagen en elkaar met rust moet laten. De verhoudingen zijn een beetje verpest, maar ik denk dat u elkaar wel begrijpt.' Hij geeft de buurvrouwen allebei een beetje gelijk. 'U wilt verschoond blijven van de buurkat, en u hebt uw best gedaan met dat gaas.'

Lief

Het werk zit er eigenlijk wel op, vindt Bakels. 'Laten we het niet moeilijker maken dan het is. Zullen we in een schikking opschrijven dat er een sluitend hek komt?' Dat vinden de buurvrouwen een goed idee. De rechter posteert zich naast de griffier en componeert een op Jellow toegespitste tekst. Buurvrouw 1 belooft dat ze de kat binnenhoudt totdat het hek er staat. Als de griffier de zaal uitloopt om drie printjes te halen, vraagt de rechter beide buurvrouwen om het verleden te laten rusten. Iedereen tekent. 'Dank u wel, goed gedaan. Wel thuis en wees een beetje lief voor elkaar', besluit Bakels de zitting aan de basis van de rechtspraak. •

'Ik wil geen vreemde kat in huis'

TAMARA TROTMAN
RAADSHEER
GERECHTSHOF DEN HAAG

Zet je in voor de rechtsstaat

Elk jaar verschijnen berichten dat Nederland in de top van de Rule of Law-index staat, die aangeeft hoe de rechten van burgers wereldwijd worden nageleefd. Wij staan op de vijfde plaats van 126 onderzochte landen. Het gaat dus goed met onze rechtsstaat. Veel mensen zullen daar schouderophalend overheen lezen, maar het is echt wel iets om bij stil te staan. Want uit de index blijkt ook dat 61 landen vorig jaar lager scoorden op 'beperking van de staatsmacht'. Dat wijst erop dat de autoritaire staat wereldwijd in opkomst is. Een staat met een sterke leider, die tegenmachten – zoals de onafhankelijke rechterlijke macht – zoveel mogelijk probeert uit te schakelen.

Als voorzitter van Rechsters voor Rechsters verbaast mij dat niet. Onze stichting zet zich in voor collega's in het buitenland die in moeilijkheden komen. In sommige landen worden rechters onder druk gezet, bedreigd, ontslagen of zelfs gearresteerd om hun onafhankelijke positie te ondermijnen. Neem bijvoorbeeld de duizenden (!) strafprocessen tegen Turkse rechters, die na de mislukte staatsgreep zijn

opgepakt en beschuldigd van deelname aan een terroristische organisatie. Of Polen, waar regeringsmaatregelen tegen de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht zijn afgekondigd. Rechters die zich daartegen verzetten, worden met disciplinaire maatregelen bedreigd. Rechsters voor Rechsters probeert waar mogelijk hulp te bieden, bijvoorbeeld door bij die processen te gaan zitten en internationaal aandacht te vragen voor de penibele situatie waar deze rechters in verkeren.

Dat de rechtspraak onafhankelijk moet zijn is geen 'dingetje' van rechters, maar een fundamenteel recht van alle burgers in een democratische rechtsstaat. Zij mogen verwachten dat ze hun zaak, ook als die tegen de overheid is, aan een onpartijdige rechter kunnen voorleggen. Een mooi bericht dus dat Nederland op de vijfde plaats staat, maar geen reden om achterover te leunen. Je hoeft de krant maar open te slaan om te beseffen dat de democratische rechtsstaat geen gegeven is. Daar moeten wij ons als burgers allemaal voor inzetten!

Tamara Trotman

Beste rechtspraak,

- Rechters behandelen gevoelige zaken soms achter gesloten deuren. Mag een verdachte daar ook om vragen als hij geen publiek bij zijn rechtszaak wil hebben?

Nee, dat mag niet. In Nederland zijn bijna alle rechtszaken openbaar. Iedereen van twaalf jaar en ouder is welkom in de rechtszaal. Dat is belangrijk omdat de samenleving het werk van de rechter moet kunnen controleren. Het is inderdaad zo dat bij sommige zaken de deuren dicht gaan, bijvoorbeeld als de verdachte minderjarig is en dus kwetsbaar. Zo zijn er nog meer uitzonderingen denkbaar, maar dan neemt de rechter het besluit om de deuren te sluiten, niet de verdachte.

Verdachten kunnen wel besluiten om zélf niet naar de rechtbank te gaan als ze opzien tegen de publieke belangstelling. Dat betekent wel dat ze niet voor zichzelf kunnen opkomen. Bovendien geeft wegblijven geen garantie. Als de rechter het echt nodig vindt dat de verdachte aanwezig is om vragen te beantwoorden, kan hij opdracht geven om hem te halen.

Ik woon in een ander land en daar kunnen ze mijn voornaam niet goed uitspreken. Heel vervelend, daarom wil ik mijn naam graag wijzigen. Hoe pak ik dat aan?

Wat vervelend! Om je voornaam te veranderen, moet je naar de rechtbank. Je hebt daar een advocaat bij nodig. Die kan namens jou een verzoekschrift indienen waarin goed beschreven staat waarom je je naam wilt wijzigen. De rechter kijkt naar de reden voor het verzoek en toetst ook of de nieuwe naam die je voorstelt acceptabel is. Hoewel dit soort zaken meestal schriftelijk wordt afgedaan, komt het voor dat de rechter toch nog vragen heeft omdat de reden voor het verzoek niet duidelijk is. Dan zal hij je op de rechtbank uitnodigen om je wens toe te lichten.

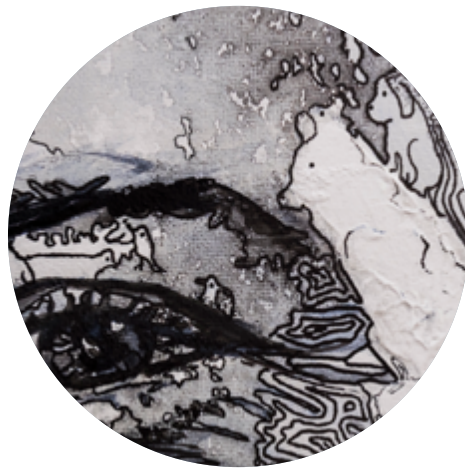
Laatst zat ik bij een rechtszaak die enorm uitliep. Ik moest echt weg, maar durfde niet goed. Mag je in zo'n geval de zaal verlaten?

Ja hoor. Tijdens een rechtszaak worden serieuze zaken besproken dus het is niet de bedoeling dat iedereen voortdurend in- en uitloopt. Dat zou veel te veel afleiden. Maar het kan gebeuren dat een rechtszaak uitloopt, bijvoorbeeld omdat een advocaat veel tijd nodig heeft voor zijn pleidooi of omdat er vragen op tafel komen waar de rechtbank meteen een beslissing over moet nemen. Als je dan in het publiek zit en echt weg moet, kan je gerust de zaal verlaten. Doe dit wel zachtjes en zorg dat je de betrokken partijen en de rechter niet stoort.

VRAGEN? HET RSC WEET RAAD

Heb je algemene vragen over rechtspraak? Neem dan contact op met het Rechtspraak Servicecentrum. Elke werkdag zitten webcare medewerkers en telefonisten van 8 uur 's ochtends tot 8 uur 's avonds klaar om jouw vragen te beantwoorden. Je kunt je vragen stellen op Facebook ([facebook.com/rechtspraak](https://www.facebook.com/rechtspraak)) of Twitter (@RechtspraakNL). Bellen kan ook: 088-361 61 61.

Allemaal beestjes

In vrijwel elke rechtszaal kan je in de ogen van de koning kijken. Het is een oude traditie om een staatsieportret in overheidsgebouwen op te hangen. Dat is niet verplicht, maar omdat het koningshuis een symbool is van ons land en onze rechtsstaat (elke wet is door de koning ondertekend) hangen ze ook vaak bij rechtbanken aan de muur.

Vroeger was zo'n staatsieportret streng en statig, tegenwoordig is er veel meer keuzevrijheid. En daar wordt dankbaar gebruik van gemaakt. Rechtbanken in het zuiden van het land kozen voor portretten van Hanneke Hielkema, die met inkt werkt en

zich laat inspireren door de vlekken die daarin ontstaan. Van veraf zie je een levens-echte Willem-Alexander, maar wie er met zijn neus bovenop staat, ziet een grote verzameling fantasiebeestje: vogeltjes bij zijn oor, hondjes boven zijn oog en een soort minuscule knaagdiertjes in zijn haar.

Hoe lang deze portretten nog blijven hangen, is niet bekend. Sommige beeltenissen hebben een oneindige houdbaarheidswaarde. Zo staat in de hal van het Arnhemse Paleis van Justitie nog steeds een buste uit 1963 van toenmalig koningin Juliana, de oma van Willem-Alexander.

Levenslange gevangenisstraf is weer helemaal terug. Rechters gingen die straf mijden toen Europese rechters oordeelden dat opsluiting zonder enige hoop op vrijlating onmenselijk is. Daarom is het beleid aangepast en kwam er een Adviescollege Levenslanggestraften, dat onderzoekt of gevangenen zich na 25 jaar voorzichtig kunnen voorbereiden op een leven in vrijheid. Hoe kom je erachter of dat verantwoord is? Voorzitter Rieke Samson vertelt.

TEKST: PAULINE VAN DER MIJE | FOTO: BAS KIJZERS | ILLUSTRATIE: AAD GOUDAPPEL

Terugkeer naar een vreemde wereld

'Nederland is het enige Westerse land waar levenslang echt je hele leven

duurt', zegt voorzitter Rieke Samson van het Adviescollege Levenslang. Misschien verandert dat nu er een nieuwe koers is ingeslagen (zie kader pagina 20). Alle levenslanggestraften – op dit moment zo'n 45 – komen voortaan automatisch in aanmerking voor een herbeoordeling. Dat wordt grondig voorbereid. Om te beginnen wordt na 25 jaar cel bekeken of een gevangene mag beginnen met voorbereiding op een eventuele terugkeer in de samenleving. 'De wereld is in die tijd helemaal veranderd', zegt Samson. 'Internet was er 25 jaar geleden nog niet. Dat heeft nu zo'n grote invloed op het dagelijks leven. Daar moet je mee leren omgaan.'

Het adviescollege onderzoekt of een gevangene daaraan toe is en adviseert de minister over wat daarvoor nodig is: een opleiding, therapie, verlof. 'Verlof duurt hooguit een dag, begeleid door drie stevige bewakers. Als dat een tijdje goed gaat, wordt de bewaking langzaam afgebouwd. Wij zouden graag langer verlof willen toestaan, met overnachtingen. Dan krijg je een beter beeld en heb je iemand nog aan een touwtje als het niet goed gaat.'

Tergen

Rieke Samson heeft een lange loopbaan achter de rug bij het Openbaar Ministerie, dat misdadigers achter de tralies probeert te krijgen. Toch vindt ze haar

werk voor het adviescollege een logische stap. 'Bij het OM werken echt niet alleen crimefighters', zegt ze. 'Ik ben altijd erg begaan met mensen die het slecht getroffen hebben. In het strafrecht zijn dat natuurlijk de slachtoffers, maar deels ook de daders. Die hebben vaak een heel moeilijke geschiedenis, daar heb ik als

officier schrijvende voorbeelden van gezien. Mensen kunnen elkaar zo tergen en de vernieling in helpen, dat is verschrikkelijk. Wij kunnen makkelijk zeggen: "Dan loop je toch weg?" Maar als je een laag IQ hebt, geen sociale vaardigheden meekrijgt en opgroeit in een omgeving vol geweld, kan het lijken alsof er maar één oplossing is: jij moet dood, dan ben ik ervan af. Niet achter elk levensdelict zit een kille moordenaar.'

Doodstraf op termijn

De meeste misdrijven worden gepleegd door jonge mannen, aan het einde van hun puberteit. 'Moet je die tot hun dood in de cel laten zitten? Levenslang is de doodstraf op termijn, zeggen ze weleens. Ik denk dat dat klopt. De samenleving moet recht doen aan iedereen, ook mensen die heel verschrikkelijke dingen hebben gedaan. Die misdaden kan je niet terzijde schuiven, maar je kunt na >

Rieke Samson - Geerlings

heeft een lange loopbaan bij het Openbaar Ministerie achter de rug. Begonnen als officier van justitie in Rotterdam schopte ze het tot hoofd-officier in Dordrecht en Utrecht en werd ten slotte lid van het college van procureurs-generaal, het bestuur van het OM. In 2010 werd ze voorzitter van de commissie-Samson, die onderzoek deed naar seksueel misbruik van kinderen die door de rechter in kindertehuizen en pleeg-gezinnen waren geplaatst. Behalve voorzitter van het Adviescollege is ze momenteel raadshoofd plaatsvervanger bij het gerechtshof Den Haag.

25 jaar wel kijken of straf nog nut heeft. De belangrijkste vraag is: hoe gevaarlijk is iemand nog? Verder kijken we naar zijn persoonlijke ontwikkeling en de impact die een mogelijke terugkeer zal hebben op slachtoffers en samenleving. Als een misdrijf enorme consternatie veroorzaakt, weegt de roep om vergelding zwaar. Maar hoe is dat 25 jaar later? De behoefte aan vergelding zwakt vaak af naarmate de tijd verstrijkt.'

Onderzoek

De tien leden van het college (een mix van juristen, gedragswetenschappers en een slachtofferdeskundige) verdiepen zich in het strafdossier en het detentiedossier dat in de gevangenis wordt bijgehouden. De veroordeelde gaat naar het Pieter Baan Centrum voor persoonlijkheidsonderzoek en risicoanalyse, de reclassering onderzoekt zijn sociale omgeving. 'Heeft hij een partner of familie waar hij terecht kan, of belandt hij in het criminele circuit? Dat wil je niet.' Ook Slachtofferhulp komt in actie. 'Wij nodigen alle slachtoffers en nabestaanden uit voor een gesprek. Sommige

'Niet achter elk levensdelict zit een kille moordenaar'

mensen willen er niet meer over praten, anderen juist wel. Dat zijn heel aangrijpende gesprekken. Het leed dat op tafel komt is zo onnoemelijk groot. Toch is het echt niet zo dat ze allemaal zeggen: hij mag nooit meer vrijkomen. De één kan geen afstand nemen van het leed,

ook om de overledene in ere te houden. De ander vindt dat je op een bepaald moment barmhartig moet zijn. Er zijn ook mensen die zeggen: houd hem in elk geval uit mijn buurt. Dan kunnen we in ons advies bijvoorbeeld een gebiedsverbod opnemen.'

Terugkijken

Het college praat met allerlei deskundigen en ook gevangenispersoneel, dat de veroordeelde dagelijks meemaakt. 'Zo kunnen we er zeker van zijn dat iemand niet ineens ander gedrag vertoont omdat wij in het vizier komen.' De levenslanggestrafte zelf komt als laatste op gesprek. 'Hoe zag hij de wereld destijds? Hoe kan het dat hij zo beestachtig tekeer is gegaan? Hoe kijkt hij daar zelf op terug? Als hij daar geen inzicht in geeft, houdt het op. Je hebt een delict-analyse nodig om de risicofactoren in kaart te brengen. Als iemand zelf inziet dat hij gevoelig is voor bepaalde prikkels, kan therapie helpen om die uit de weg te gaan of er goed mee om te gaan. Pleegde hij misdrijven onder invloed van drugs en is er geen garantie dat hij die niet meer zal gebruiken, dan is het over en uit.'

Eerste adviezen

Het college heeft inmiddels drie adviezen afgeleverd, over mannen die veroordeeld zijn na berovingen waarbij doden zijn gevallen. Eén advies was positief, een tweede half-positief. 'Die man kan wat ons betreft beginnen met re-integratieactiviteiten, maar nog niet op verlof.' Een derde veroordeelde kreeg een negatief advies. 'Hij heeft ons niet het vertrouwen gegeven dat het goed gaat, gezien zijn persoonlijkheid en het recidivegevaar. Dat hoeft overigens geen definitief oordeel te zijn. Wij blijven de gevangenen periodiek volgen.' De minister moet een negatief advies van het college overnemen. Van positieve adviezen kan hij gemotiveerd afwijken. 'Hij heeft in beide zaken nogal afwijkende beslissingen genomen', zegt Samson. Of dat wijst op voortzetting van het oude beleid, waarin alles wat tot ver-

Levenslange gevangenisstraf is ingevoerd in 1870, toen de doodstraf werd afgeschaft. De koning kan gratie verlenen, waardoor een levenslanggestrafte weer vrijkomt. Dat gebeurde vroeger veelvuldig. Maar gratie is al tientallen jaren niet meer aan de orde. Levenslang is echt levenslang geworden. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens bepaalde in 2013 dat opsluiting zonder uitzicht op een herbeoordeling en vrijlating onmenselijk is. Omdat Nederlandse rechters vervolgens geen levenslang meer oplegden, heeft de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie in 2016 een vernieuwde gratieprocedure ingevoerd. Het Adviescollege Levenslanggestraften oordeelt na 25 jaar of een gevangene kan beginnen met activiteiten die zijn gericht op een mogelijke terugkeer in de samenleving. De minister voor Rechtsbescherming beslist daarover nadat het college advies heeft uitgebracht. Twee jaar later volgt automatisch een gratieprocedure. De minister vraagt advies over gratieverlening aan het Openbaar Ministerie en de rechter. Daarna neemt hij namens de Kroon een beslissing over gratie, aldus het Adviescollege.

vroegde vrijlating kan leiden stelselmatig werd afgewezen, weet ze niet. 'Ik vind twee zaken te weinig om daar iets algemeen over te kunnen zeggen.' Is het niet beter om deze beslissingen aan rechters over te laten? Samson spreekt zich er niet over uit, maar ziet wel dat huidige gang van zaken telkens weer tot onrust, discussie en rechtszaken tegen negatieve beslissingen leidt. 'Wij zijn in Noorwegen gaan kijken, waar elk besluit door een rechter wordt genomen. Daardoor heb je die politieke lading niet en wordt er ook minder over gesproken en geschreven in de media. Een groot voordeel daarvan is dat de nabestaanden niet steeds opnieuw met hun verdriet worden geconfronteerd.' •

Wablief?

Requisitoir

Hoe denkt de officier van justitie erover?

De officier van justitie komt minstens twee keer aan het woord op een strafzitting: aan het begin om te vertellen waarvan de verdachte wordt beschuldigd (de aanklacht, officieel 'tenlastelegging') en later nog eens, als de rechter alles met de verdachte heeft doorgenomen. Klopt het wat de officier zegt?, vraagt de rechter dan. Waarom niet? Wat deed u daar eigenlijk? Waarom bent u niet gewoon weggelopen toen die ander ruzie zocht?

Als de stukken uit het strafdossier zijn besproken, eventuele getuigen zijn gehoord en rapporten aangehaald, zegt de rechter: 'Dan gaan we nu horen hoe de officier tegen de zaak aankijkt.' Dat is het startsein voor het requisitoir. Of rekwisitoir, dat mag ook van de Taalunie. Daarin geeft de officier zijn visie op wat er gebeurd is, de geloofwaardigheid van wat de verdachte verklaart en het aangevoerde bewijs. Zo komt hij uit bij de eis. Daarvoor moet de officier een paar belangrijke vragen

beantwoorden. Is bewezen dat de verdachte het feit heeft gepleegd? Is dat strafbaar volgens de wet? En is de verdachte strafbaar? Misschien was hij in de war, of handelde hij uit zelfverdediging. De officier kan de rechter alleen vragen een straf (of maatregel) op te leggen als hij vindt dat het bewijs wettig én overtuigend is; als het aan wettelijke eisen voldoet en de officier overtuigd is van de schuld van de verdachte. Anders zal hij vrijspraak vragen.

De rechter hoeft een strafeis niet over te nemen, hij maakt zijn eigen afweging. Daarbij betreft hij ook het pleidooi van de advocaat, dat volgt op het requisitoir. Als iedereen zijn zegje heeft gedaan, wendt de rechter zich weer tot de verdachte: 'Wilt u nog iets zeggen?' Want de verdachte krijgt altijd het laatste woord. Daarna wordt het onderzoek gesloten en zal de rechter een beslissing nemen.

Woordzoeker

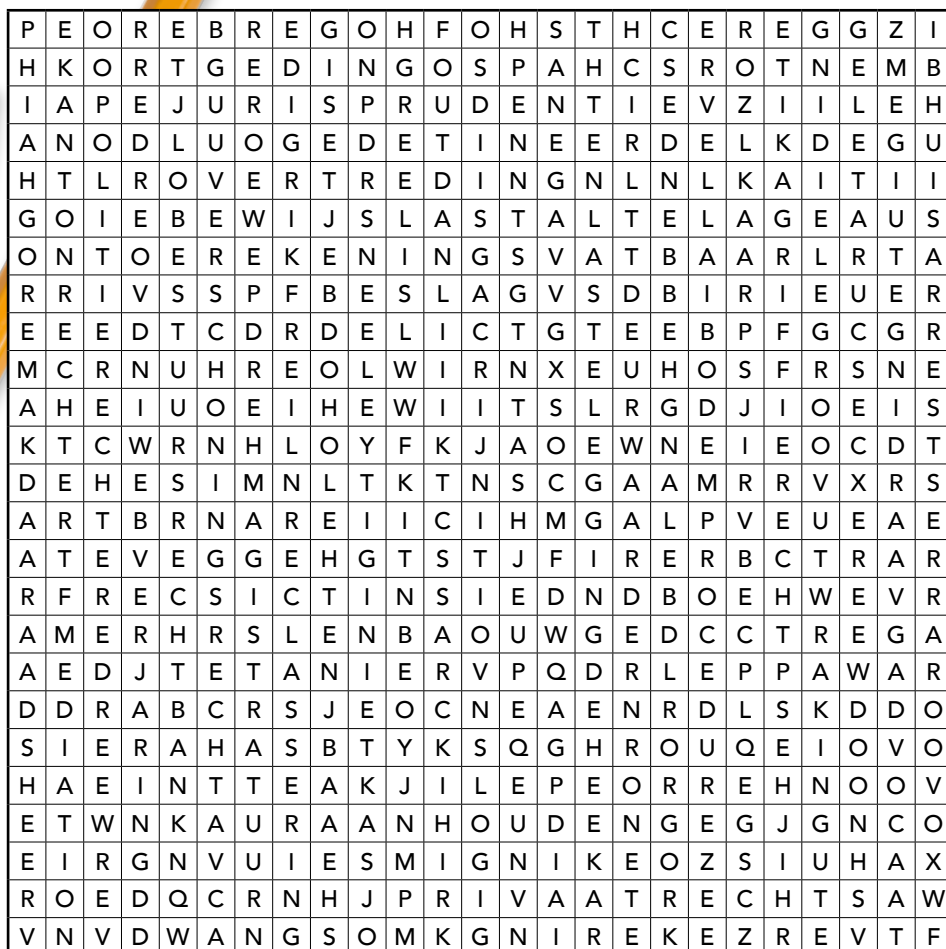
Van aanhouden tot wraking. Streep jij alle woorden weg?

aanhouden
advocaat
akte
apostille
appel
bef
belanghebbende
beslag
bestuursrecht

bewijslast
bewijsmiddelen
bewindvoerder
bodemprocedure
curatele
curator
dagvaarding
delict
descente

deurwaarder
dwangsom
eis
gedetineerde
gerechtshof
getuige
gevangenhouding
griffierecht
grondwet

hoger beroep
huisarrest
huiszoeking
jurisprudentie
kantonrechter
kinderrechter
kort geding
magistratuur
mediation
mentorschap
noodweer exces
onherroepelijk
ontoerekeningsvatbaar
overtreding
politierechter
privaatrecht
proeftijd
raadkamer
raadsheer
rechtbank
rechtsbijstand
reclassering
requisitoir
sanctie
tbs
tenlastelegging
terbeschikkingstelling
toga
verjaring
verschoningsrecht
verweerder
verzekering
voorarrest
voorgeleiding
vrijspraak
wraking

**'Je weet
nooit wat je
aantreft bij een
doorzoeking'**

De werkdag van
Nancy van Spronsen,
rechter-commissaris in
Zeeland-West Brabant

Op huiszoeking met de

‘Oh! Ik ben vergeten hondensnoepjes te halen’, lacht Nancy van Spronsen in haar werkkamer in de Middelburgse rechtbank. Ze verwacht elk moment een telefoontje van de politie, die bij twee huizen in Vlissingen een inval gaat doen. Zij heeft als rechter-commissaris (rc) toestemming gegeven voor een huiszoeking op beide adressen en gaat mee om toezicht te houden. ‘We weten dat in een van die panden een gevaarlijke pitbull zou kunnen rondlopen. Die heeft al eens iemand in het gezicht gebeten.’

TEKST: PATRICK VAN DER MEE | FOTO'S: ARIE KIEVIT

16.00 UUR Aanleiding voor de doorzoeking is een verdenking van drugs-handel, legt Van Spronsen uit. ‘Het vermoeden is dat in een van de panden een voorraad drugs wordt bewaard, die op het andere adres wordt verhandeld en gebruikt. De politie wil in beide huizen tegelijk binnenvallen in de hoop de verdachten op heterdaad te betrappen en de koerier tussen die panden, zoals ze dat noemen, achterover te trekken.’

19.15 UUR De politie belt: ‘Jullie kunnen komen!’ Een arrestatieteam heeft de bewoner van het eerste pand aangehouden en ook een koerier die daar drugs kwam halen. De rc en haar griffier stappen in de dienstauto die ze naar Vlissingen brengt. ‘De politie mag pas beginnen met de doorzoeking als ik het onderzoek officieel heb geopend’,

vertelt Van Spronsen. ‘Daarvoor moet de situatie veilig zijn. Ik wil door het pand lopen, zien wat de politie er aantreft. Maar ook het gedrag van aanwezige verdachten observeren. Ik vraag eerst of er geld, wapens of drugs in huis zijn en of de bewoner die alvast wil overhandigen. Voor de veiligheid, maar ook omdat de politie na afloop soms het verwijt krijgt dat er geld is verdwenen. Dat kan je zo voorkomen.’

19.30 UUR ‘Wacht even’, zegt een agent als we bij het eerste pand aankomen. Het is een chaotische situatie. Het arrestatieteam loopt nog rond, gewapend en in kogelvrije vesten. Vier mannen zitten in de achtertuin. Ze zijn met boeien aan een trampoline vastgemaakt en laten luidkeels hun afkeuring blijken, terwijl een vijfde man scheldend

rechter-commissaris

wordt afgevoerd. Bewoners van omliggende flats staan op hun balkons te kijken. Langsrijdende scooters minderen vaart als ze het huis passeren. Intussen komt de politie naar buiten met een meisje van een jaar of vier. Zij mag met haar vader weg. 'Hopelijk is ze te jong om te beseffen wat hier gebeurt', zegt Van Spronssen. Als de rc eindelijk naar binnen mag, doorloopt ze minutieus alle kamers in het verwaarloosde pand. Overall liggen stapels vuile kleding en uitgewoende matrassen. 'Hierbij is de doorzoeking geopend', verklaart ze na haar inspectieronde. De politie gaat aan de slag.

20.30 UUR Op naar het tweede pand, waar gedeald en gebruikt zou worden. Ook hier is het sein 'veilig' nog niet gegeven. Een van de bewoners is nog

aanwezig. 'Dit is gewoon wiet, dat mag ik in Nederland toch gewoon roken', protesteert hij terwijl hij wordt weggestuurd. Als hij is vertrokken, maakt de rc haar ronde. Ze kijkt goed rond. 'Hier liggen stroken aluminiumfolie die gebruikt worden voor het roken en spuiten van heroïne. De politie gaat hier straks grondiger doorheen. Zij maken vriezers en wasmachines open, kijken in de bekleding van stoelen en doorzoeken alle zakken van de bergen kleding die hier liggen. Soms kom je daar ineens duizenden euro's in tegen. Wat ze vinden, moeten ze aan mij voorleggen.'

21.30 UUR Alles wat op drugs lijkt, wordt getest met een speciaal apparaatje dat dwars door de verpakking heen kan herkennen wat het is. De zoekploeg wil nog een getrainde drugshond laten

komen maar ziet daar uiteindelijk vanaf; hij moet uit Zwolle komen, dat duurt te lang.

De verwachte pitbull is niet aangetroffen. Wel springt een schoothondje naar buiten als Van Spronssen een kamertje van twee bij drie meter openmaakt in het tweede pand. Daar woont een vrouw van 60, zwaar verslaafd. 'Uiteindelijk stemt zo'n doorzoeking vaak triest', concludeert de rc, die de operatie om tien uur officieel afsluit.

De actie heeft niet de grote voorraad drugs opgeleverd die de politie verwachtte, maar wel een gestolen motor. Uiteindelijk zijn twee mannen aangehouden. Zij komen binnenkort voor. •

Christiaan Baardman van het Kenniscentrum Cybercrime:

'Cybercrime laat mensen machteloos achter'

De voortrazende technologie heeft ook gevolgen voor het soort zaken dat voor de rechter komt. Hoe zorgen rechters ervoor dat ze hun kennis over computercriminaliteit op peil houden? Christiaan Baardman zette daarvoor tien jaar geleden het Kenniscentrum Cybercrime op.

TEKST: RIEN AARTS | FOTO: SERGE LIGTENBERG

There's an app for that'. Die slogan van Apple luidt in 2009 het smartphone-tijdperk in. Het is ook in dat jaar dat het Kenniscentrum Cybercrime van de Rechtspraak zijn deuren opent. Nu, tien jaar later, is dat dé plek waar kennis over computercriminaliteit, digitale opsporing en digitaal bewijs wordt verzameld en verspreid onder rechters en gerechtssecretarissen. Het begon met een idee van de gerechtshoven om kenniscentra op te zetten. Het Haagse hof koos voor cybercrime. Twee raadsheren (rechters in hoger beroep) gingen aan het werk, ondersteund door een gerechtssecretaris. Ze deden pionierswerk; computercriminaliteit was nog vrij zeldzaam. Inmiddels is dat wel anders.

Ingewikkelde vragen

Tien jaar geleden hadden de meeste mensen nog geen internet op hun telefoon, de iPhone was pas een paar maanden te krijgen in Nederland en hackers in de zittingszaal waren een zeldzaamheid. Hoe komt een raadsheer – die toch vooral bezig is met wetteksten en niet met digitale ontwikkelingen – dan op het idee om zich te specialiseren op het gebied van cybercrime? 'We waren er inderdaad vroeg bij', zegt Christiaan Baardman, coördinator van het Kenniscentrum. 'Het woord cybercrime haalde pas vijf jaar later de Dikke Van Dale. Het onderwerp kwam toevallig op mijn pad, maar ik zag er veel potentie in.' Het was Baardman en zijn collega's wel duidelijk dat de onderwereld alleen maar digitaal zou worden en daarmee rechters voor ingewikkelde vragen zou

EÉN OP DE TIEN

Volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek wordt jaarlijks één op de tien mensen slachtoffer van cybercrime. Hacken (zonder toestemming binnendringen van computers) komt het vaakst voor, gevolgd door kopen verkoopfraude (bijvoorbeeld door de verkoop van nepproducten op Marktplaats), cyberpesten en identiteitsfraude.

stellen. Want waar normale mensen WhatsApp, Instagram en YouTube gebruiken omdat ze dat leuk en handig vinden, moet een rechter ook weten hoe het er ongeveer aan toegaat onder de motorkap van die diensten. Hij kan die kennis nodig hebben om een oordeel te vellen in een rechtszaak. Baardman: 'En dan heb ik het nog niet over de juridische vragen die technologische ontwikkelingen met zich meebrengen. Zo heeft lang de vraag bestaan of digitaal bezit – bijvoorbeeld een skin in Fortnite (zie woordenlijst) – ook bezit is volgens de letter van de wet. Inmiddels is daar meer duidelijkheid over: ja, het is soms bezit en het stelen ervan kan diefstal zijn. Maar tien jaar terug waren juristen het daar echt nog niet over eens.'

Eén op de tien

Kwam de digitale wereld in 2009 nog maar mondjesmaat de zittingszaal binnen, nu is dat aan de orde van de dag. Bijvoorbeeld via WhatsApp-gesprekken of e-mails die door de politie zijn onderschept. Naast dat digitale bewijs zijn er ook nieuwe vormen van misdaad ontstaan, zoals hacking, phishing of DDoS-aanvallen. Cybercrime is gemeengoed geworden: elk jaar wordt één op de tien Nederlanders er slachtoffer van. Baardman: 'Het is een vorm van misdaad die veel mensen boven de pet gaat.

Hoe zit dat?

Omdat daders vaak onzichtbaar zijn en heel geraffineerd opereren, voelen slachtoffers zich machteloos. Daarom is het belangrijk dat deze misdrijven op adequate wijze worden berecht, door rechters die weten wat er speelt. Maar ook het beschermen van mensen tegen de overheid is van belang. De technische mogelijkheden die de politie heeft om digitaal iemands doopceel te lichten zijn bijna onbegrensd. Je moet dit beteugelen om de grondrechten van mensen te bewaken. Bedenk maar eens hoeveel persoonlijke informatie er op je telefoon staat, doorgaans aanzienlijk meer dan er fysiek in je huis ligt! Dus moet de rechter controleren of tijdens de opsporing niet te makkelijk wordt gegrepen naar middelen die zeer diep ingrijpen in het persoonlijke leven van mensen. We leven ten slotte in een rechtsstaat.'

Vragen

Welke vragen stellen rechters aan het Kenniscentrum Cybercrime? Baardman: 'Digitale ontwikkelingen leiden tot allerlei juridische vragen. Mag je bijvoorbeeld een verdachte dwingen zijn telefoon te ontgrendelen met zijn vingerafdruk? En mag je virtuele 'lokkubers' inzetten om een misbruiker in de val te lokken? Wetteksten zeggen niets

DE WERELD IN 2009

In 2009 waren we in de ban van de Mexicaanse griep. De kredietcrisis hield ons in zijn greep. DSB Bank ging failliet, de Postbank hield op te bestaan. Michael Jackson stierf, Obama werd president. Nederland had nog maar net kennisgemaakt met de iPhone (het eerste model was hier officieel niet te krijgen) en Windows 7 verscheen.

VERKLARENDE WOORDENLIJST

SKIN IN FORTNITE: uiterlijk van een karakter uit het spel Fortnite

HACKING: het binnendringen van computers

PHISHING: vorm van internetfraude

DDOS-AANVAL: een manier om op afstand een computer plat te leggen

BITCOINMIXER: een manier om bitcoins te delen en op willekeurige wijze weer samen te voegen, zodat de herkomst onduidelijk wordt

ZERO DAY EXPLOIT: gebruik maken van een nog niet openbare kwetsbaarheid in software

WEBINJECT: kwaadaardige code die onopgemerkt gegevens via een webpagina buitmaakt.

over witwassen met bitcoinmixers of het gebruik van zero day exploits. En is een webinject een technisch hulpmiddel dat de politie mag gebruiken om een geautomatiseerd werk binnen te dringen? Ik gok dat de meeste mensen geen idee hebben waar deze voorbeelden over gaan. Rechters hoeven geen IT-experts te zijn, maar ze moeten er genoeg vanaf weten om de juridische gevolgen van zulke fenomenen goed te kunnen inschatten.'

Achter de feiten aanlopen

Is dat geen onmogelijke strijd? Een bekende uitdrukking is: The law is always lagging behind, de wet loopt altijd achter de feiten aan. Christiaan Baardman beaamt dat criminelen altijd met nieuwe dingen komen, en dat dat een blijvende uitdaging voor de opsporing en de rechterlijke macht vormt. 'Dat betekent dat we voortdurend alert moeten blijven op de nieuwste ontwikkelingen.' •

'Pachtrecht is er niet voor hobbyboeren'

DORIEN WILLEMSE RECHTER VOOR BOEREN EN LANDEIGENAREN

Een baron op leeftijd wil van de landbouwer af die een deel van zijn landgoed pacht. Op een boerderij woedt een familieruzie over de erfenis. Het lijken kwesties uit een 19e-eeuwse roman, maar bij de pachtkamer van het gerechtshof in Arnhem komen zulke zaken nog geregeld voor. Dorien Willemse behandelt als voorzitter van die bijzondere kamer jaarlijks tientallen pachtkwesties uit het hele land.

'Bij pacht gaat het om landeigenaren die hun landbouwgrond verhuren aan een agrariër', legt Willemse uit. 'Dat is streng gereguleerd.'

Grondeigenaren proberen soms van pachters af te komen omdat hun grond zonder pachtcontract veel meer waard is. Ook ontstaan geregeld conflicten binnen boerenfamilies over de opvolging en nalatenschap. 'Als de ruzie niet al te hoog is opgelopen, proberen we tot een schikking te komen. In zestig procent van de zaken lukt dat.'

Wil een agrariër zijn bedrijf overdragen aan een zoon of dochter, dan moet hij toestemming vragen aan de grondeigenaar. Die kan zich daar-

tegen verzetten, met als argument dat de opvolger geen goede boer is. Maar wat is een goede boer? Om die vraag te beantwoorden zitten er niet alleen raadsheren (rechters in hoger beroep) in de pachtkamer, maar ook twee deskundigen: een agrariër en een rentmeester. 'Zij kunnen dat goed beoordelen, een rechter heeft daar minder verstand van', zegt Willemse, die zelf is opgegroeid op de West-Brabantse klei. 'Als kind was ik altijd te vinden op boerderijen van vriendjes en vriendinnetjes.'

Agrariërs die een camping of zorgboerderij beginnen of overstappen op biologisch telen, had je in die tijd nog niet. Tegenwoordig zijn ook die koerswijzigingen regelmatig inzet van een rechtszaak. 'Wij moeten dan bepalen of de pachter nog een echte agrariër is.'

Leden van de pachtkamer gaan zo nodig ter plekke kijken. Bijvoorbeeld bij een ouderwetse keuterboer. 'De verpachter wilde van hem af omdat hij geen professioneel agrarisch bedrijf meer zou hebben. En het pachtrecht is er niet voor hobbyboeren', aldus Willemse. 'Het was een ouderwetse boerderij, met zeventien koeien, een stier en honderd kippen. Wij vonden deze keuterboer nog steeds een echte boer.' Hij mocht blijven.

